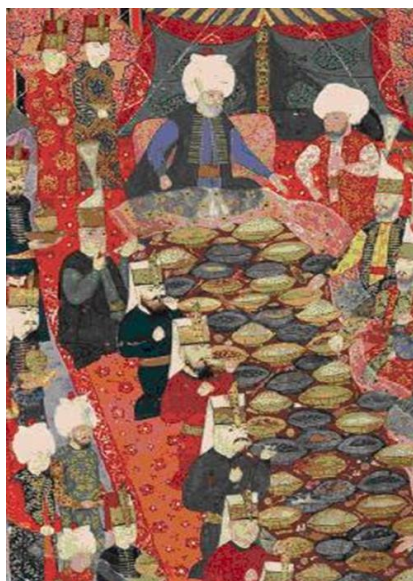

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 2

«Πρόσκληση σε γεύμα: Παρακαλώ να πάρετε!»

Πηγή 2.1
[συμπόσιο στην αυλή του σουλτάνου]

Μικροκραφία, Βιβλιοθήκη Μουσείου
Τοπ Καπί, fol. 34b, Ισταμπούλ

Πηγή 2.2
[συμπόσιο βυζαντινών αριστοκρατών]

Τοιχογραφία στον εξωνάρθηκα, Ιερά Μεγίστη
Μονή Βατοπεδίου, Άγιο Όρος, 14ος αι.

Πηγή 2.3
[επίσημο, εθιμοτυπικό γεύμα]

Γεύμα στο αραβικό χωριό Subrin (1940)

Πηγή 2.4
[μεσαιωνικό ποίημα]

Χτες βράδυ, μόλις μπαίνω στην ταβέρνα λίγο μεθυσμένος,
ένας κρασοπατέρας με καλωσορίζει με φλασκι στο χέρι.
«Βρε γέρο», του φωνάζω, «τον Αλλάχ καθόλου δε φοβάσαι;»
«Ανοιχτοχέρης ο Αλλάχ», μού λέει. «Πιες κι η αφεντιά σου.»

Ομάρ Καγιάμ (1048-1131)

Πηγή 2.5
[απαγορεύσεις του Κορανίου]

«Από τις τροφές απαγορεύονται το κρέας από ψόφιο ζώο, το αίμα, το χοιρινό κρέας, καθώς και εκείνο για το οποίο, κατά τη σφαγή, επικαλέσθηκαν το όνομα άλλου αντί του Αλλάχ».

[Κοράνι 5:4]

«Ω εσείς που είσατε πιστοί, πράγματι οι ουσίες που προκαλούν μέθη, ο τζόγος, οι ειδωλολατρικές θυσίες και η μαντεία δεν είναι τίποτα άλλο παρά αισχρά, βέβηλα έργα του σατανά, καθώς φέρνουν περισσότερα κακά παρά καλά. Για αυτό να τα αποφεύγετε έτσι ώστε να είστε επιτυχημένοι».

[Κοράνι 5:90]

Πηγή 2.6 [καθημερινό τραπέζι]

Οι μουσουλμάνοι συνήθιζαν να παίρνουν πέντε γεύματα, ένα μετά από κάθε προσευχή της ημέρας. Ο αφέντης κάθε σπιτικού έτρωγε χωριστά από τις γυναίκες και τα παιδιά του. Τα πιάτα τοποθετούνταν σε ένα δίσκο είτε στο πάτωμα είτε σε ένα μικρό σκαμνί. Οι καλεσμένοι κάθονταν οκλαδόν γύρω από το δίσκο με το φαγητό, πάνω σε χαλιά, μαξιλάρια ή χαμηλά ντιβάνια. Πριν ξεκινήσει το γεύμα, κάθε καλεσμένος έπρεπε να πλύνει τα χέρια του, κυρίως το δεξί, καθώς και το στόμα του. Για το σκοπό αυτό ένας υπηρέτης έφερνε μια κανάτα με νερό και μια λεκάνη. Στη συνέχεια, όλοι μαζί προσεύχονταν στο όνομα του Θεού και ο οικοδεσπότης δοκίμαζε πρώτος το φαγητό. Αντί για πιρούνια, χρησιμοποιούσαν τα δάχτυλα του δεξιού χεριού, τον αντίχειρα, το δείκτη και το μέσο. Η διατροφή τους περιελάμβανε κυρίως αρνίσιο κρέας, ρύζι, πολλά λαχανικά και φρούτα. Οι κατώτερες τάξεις και οι Άραβες της ερήμου, οι Βεδουίνοι, έτρωγαν κυρίως κρέας καμήλας. Τα αρωματικά βότανα και τα μπαχαρικά (κανέλα, μασίχα, κύμινο, μοσχοκάρυδο) είχαν επίσης σημαντική θέση στη κουζίνα των Αράβων.

Φωτεινή Γραμματικού, *Μια φορά κι έναν καιρό στην Ανατολή*, Μουσείο Ισλαμικών Τεχνών, 2004

Πηγή 2.7 [διατροφή]

Στο Μεσαίωνα, η διατροφή περιλάμβανε ως επί το πλείστον εποχικά προϊόντα. Τα χειμωνιάτικα γεύματα των μουσουλμάνων αποτελούνταν από λαχανικά (παντζάρι, κουνουπίδι, γογγύλια, καρότα, σέλινο...), όσπρια (μπιζέλια, κουκιά, φακές, ρεβίθια...), ελιές, στάρι και ξηρούς καρπούς. Αυτά συνόδευαν συνήθως πιάτα με κρέας. Σημαντική θέση είχε το ρύζι. Για επιδόρπιο είχαν τα αποξηραμένα φρούτα (σύκα, χουρμάδες, σταφίδες και δαμάσκηνα). Τα φρούτα συνοδεύονταν από ροφήματα φτιαγμένα με σιρόπι βιολέτας, γιασεμιού, αλόης και μπαχαρικών. Το καλοκαίρι η διατροφή τους περιελάμβανε φασολάκια, ραπανάκια, μαρούλι, μελιτζάνες, αγγούρια, κάρδαμο, κολοκυθάκια και ρύζι. Το κρέας που τα συνόδευε ήταν αρνί και πουλερικά. Στα καλοκαιρινά επιδόρπια βρίσκουμε φρούτα όπως λεμόνι, κυδώνια, νεκταρίνια, μούρα, κεράσια, δαμάσκηνα, βερίκοκα, σταφύλια, ρόδια, καρπούζι, αχλάδια, μήλα και πεπόνι. Τα καλοκαιρινά ροφήματα παρασκευάζονταν από σιρόπια και παστίλιες φρούτων, λεμόνι, τριαντάφυλλο, γιασεμί, τζίντζερ και μάραθο.

Κατά τη διάρκεια των Σταυροφοριών (1095-1291) οι χριστιανοί της Δύσης ήρθαν σε επαφή με την μουσουλμανική μεσογειακή διατροφή την οποία και εκτίμησαν. Διάφορες πηγές αναφέρουν ότι φεουδάρχες στην Ευρώπη αισθάνονταν περήφανοι αν είχαν μουσουλμάνους μάγειρες, όπως ο Γουλιέλμος Β΄ της Σικελίας (1166-1189).

<https://muslimheritage.com>

Πηγή 2.8 [η σημασία των υφανμάτων]

Το βασικότερο προϊόν της οικονομίας του ισλαμικού κόσμου ήταν **τα υφαντά**, που εξαγονταν και στη Δυτική Ευρώπη. Εκτός από τα ενδύματα, οι μουσουλμάνοι τα χρησιμοποιούσαν και στους χώρους κατοικίας τους, αντικαθιστώντας σε μεγάλο βαθμό τα έπιπλα. Οι κάτοικοι της Αραβίας και της Εγγύς Ανατολής προστατεύονταν από την αφόρητη ζέση με μεγάλα χυτά κομμάτια υφάσματος, που τύλιγαν γύρω τους ή έραβαν πρόχειρα. Αντίθετα με τη Δύση, η ζωή στις αραβικές χώρες διεξαγόταν καταγής. Καθώς το ξύλο ήταν ελάχιστο, άπλωναν υφαντά μαξιλάρια, κιλίμια και χαλιά και μπορούσαν να διαμορφώσουν ένα χώρο σε τραπεζαρία, χώρο υποδοχής ή και υπνοδωμάτιο. Τα χαλιά ήταν τόσο σημαντικά για τον πολιτισμό των μουσουλμάνων, που είχαν επινοήσει έως και ιστορίες για μαγικά χαλιά που πετούσαν στον ουρανό. «Η γη απλώθηκε από το Θεό σαν ένα χαλί και το κέντρο της ήταν η Μέκκα», έλεγαν οι μύθοι της Ανατολής.

Φωτεινή Γραμματικού, *Μια φορά κι έναν καιρό στην Ανατολή*, Μουσείο Ισλαμικών Τεχνών, 2004

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 2

Ερωτήσεις – Δραστηριότητες

1. Αφού μελετήσετε τις πηγές 2.1 και 2.2 να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις:

- α) Περιγράψτε τις δύο εικόνες με λεπτομέρεια (ντύσιμο, αντικείμενα, χώρος, τρόπος παρουσίασης των εικονιζόμενων). Νομίζετε ότι οι συμμετέχοντες είναι εύποροι ή φτωχοί;
- β) Να συγκρίνετε τον τρόπο που οργανώνεται ένα γεύμα στο οποίο συμμετέχουν μουσουλμάνοι (Π2.1) και ένα στο οποίο συμμετέχουν χριστιανοί (Π2.2).
- γ) Με βάση την πηγή 2.5 τι αποκλείεται να βρούμε στο γεύμα των μουσουλμάνων της πηγής 2.1;

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1α. Στην εικόνα 2.1 που είναι μικρογραφία σε ένα χειρόγραφο, εικονίζονται άνδρες να γευματίζουν. Σύμφωνα με τη λεζάντα, πρόκειται για ένα συμπόσιο που προσφέρει ο (οθωμανός) σουλτάνος στους αξιωματούχους του. Το γεγονός ότι πρόκειται για σημαντικά πρόσωπα φαίνεται και από το ντύσιμό τους (τα υφάσματα των ρούχων τους είναι πολύχρωμα). Στο κεφάλι τους, ανάλογα με το αξίωμά τους φορούν διαφορετικού είδους καπέλα. Τόσο από το ντύσιμο όσο και από την αναφορά σε «σουλτάνο», καταλαβαίνουμε πως πρόκειται για μουσουλμάνους.

Παρατηρούμε ότι κάθονται κυκλικά επάνω σε ένα χαλί, οκλαδόν. Δεν υπάρχουν ξύλινα έπιπλα. Τα φαγητά είναι τοποθετημένα στο τραπέζι και είναι κοινά. Υπάρχουν υπηρέτες που σερβίρουν. Οι καλεσμένοι τρώνε με τα χέρια, ενώ στο τραπέζι δεν υπάρχουν μαχαιροπήρουνα.

Από το σημείο επάνω από το κεφάλι του σουλτάνου, καταλαβαίνουμε ότι το γεύμα δίνεται μέσα σε μια σκηνή.

Στην εικόνα 2.2 από τη λεζάντα μαθαίνουμε ότι πρόκειται για ένα συμπόσιο βυζαντινών αριστοκρατών, άρα είναι χριστιανοί. Και εδώ από τα ρούχα και τα ιδιαίτερα καπέλα που φορούν καταλαβαίνουμε ότι πρόκειται για ανθρώπους πλούσιους.

Εδώ το συμπόσιο δίνεται μέσα σε ένα σπίτι, όπως φαίνεται από τα αρχιτεκτονικά στοιχεία στο φόντο. Οι καλεσμένοι κάθονται σχεδόν κυκλικά σε ξύλινους πάγκους. Τα φαγητά είναι τοποθετημένα επάνω σε μεγάλο ξύλινο ημικυκλικό τραπέζι. Αυτό είναι διακοσμημένο, γεγονός που δείχνει ότι το έπιπλο ήταν πολύ ακριβό.

Ένας υπηρέτης σερβίρει κρασί, ένας άλλος νερό ενώ υπάρχει και μουσικός που παίζει μουσική. Στο τραπέζι υπάρχουν μόνο μαχαίρια και πετσέτες, άρα αυτοί τρώγαν με το χέρι. Ο καθένας μπροστά του έχει ένα λαχανικό (σαν ραπανάκι), ένα καρβελάκι ψωμί και μια γαβάθα με το φαγητό του, ίσως κάτι με κρεατικό.

1β. Ως κοινά στοιχεία μπορούμε να πούμε τα εξής: πρόκειται για πλούσια συμπόσια, και στα δύο οι καλεσμένοι είναι μόνο άνδρες με σημαντική εξουσία και χρήματα. Επίσης τρώνε με τα χέρια.

Ως διαφορές μπορούμε να πούμε τις εξής: οι μουσουλμάνοι κάθονται σε χαλί έχοντας τα πόδια τους οκλαδόν. Οι χριστιανοί κάθονται σε ξύλινα έπιπλα. Τα φαγητά στο μουσουλμανικό συμπόσιο είναι και αυτά τοποθετημένα επάνω σε υφάσματα, ενώ των χριστιανών σε τραπέζι. Τέλος, στο μουσουλμανικό συμπόσιο δεν υπάρχει κάποιος να σερβίρει κρασί.

1γ. Στο μουσουλμανικό συμπόσιο, με βάση την πηγή 2.5 αποκλείεται να βρούμε κρασί και χοιρινό. Εννοείται πως το κρέας σφάχτηκε για να μαγειρευτεί για το συμπόσιο και δεν προέρχεται από ψόφιο ζώο.

2. Παρατηρήστε την πηγή 2.3 και 2.1.

α) Τι παρατηρείτε ως προς την οργάνωση ενός γεύματος συγκρίνοντας τη μεσαιωνική μικρογραφία με μια φωτογραφία από τη σύγχρονη εποχή;

β) Χρησιμοποιώντας τις πληροφορίες από την πηγή 2.8 προσπαθήστε να εξηγήσετε πού οφείλεται αυτός ο τρόπος οργάνωσης των μουσουλμάνων γύρω από το γεύμα.

γ) Γιατί νομίζετε ότι αυτή συνήθεια, ακόμα και στη σύγχρονη εποχή, εξακολουθεί να υπάρχει;

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

2α. Παρατηρούμε ότι έχουν πολλά κοινά στοιχεία ως προς την οργάνωση του γεύματος. Οι καλεσμένοι κάθονται κάτω, επάνω σε ένα χαλί και μοιράζονται το φαγητό τους από κοινά πιάτα. Όλοι είναι άνδρες. Επίσης και στην μεσαιωνική εικόνα και στη σύγχρονη φωτογραφία τρώνε με τα χέρια.

2β. Με βάση τις πληροφορίες της πηγής 2.8 επειδή στην περιοχή της Αραβίας και στην Εγγύς Ανατολή δεν υπάρχουν δάση, οι άνθρωποι εκεί δεν είχαν ξύλινα έπιπλα, αλλά χρησιμοποιούσαν τα υφαντά για τις ανάγκες τους. Κάθονταν σε χαλί, κοιμούνταν κάτω στρωματσάδα (όχι όμως σε στρώματα, αλλά σε υφάσματα), έφτιαχναν μαξιλάρες.

Εκτός από την έλλειψη ξυλείας, ένας άλλος λόγος που τα υφάσματα ήταν πολύ σημαντικά στην καθημερινότητά τους είναι και το γεγονός ότι στους παλαιότερους αιώνες οι περισσότεροι ήταν νομάδες (μετακινούμενος δηλ. πληθυσμός) και έμεναν σε σκηνές. Πολύ εύκολα, μπορούσαν να μαζεύουν τα διάφορα υφάσματα και τη σκηνή τους, να τη φορτώνουν στις καμήλες και να συνεχίζουν την πορεία τους.

2γ. Στη σύγχρονη εποχή –η φωτογραφία τραβήχτηκε το 1940– οι συγκεκριμένοι άντρες συμμετέχουν σε ένα εθιμοτυπικό γεύμα (όπως γράφει η λεζάντα). Λόγω εθίμου, επειδή στα έθιμα διατηρείται η παράδοση τρώνε με τον τρόπο που συνήθιζαν πολύ παλιά.

3. Μελετήστε τις πηγές 2.5 και 2.4.

α) Ποιος είναι συγγραφέας της πηγής 2.4 και πότε γράφτηκε (σε ποιον αιώνα);

β) Ποια υπόθεση μπορείτε να κάνετε για την τήρηση των απαγορεύσεων του Κορανίου, δεδομένου ότι συγγραφέας του ποιήματος ήταν Πέρσης μουσουλμάνος (επίσης, μαθηματικός, αστρονόμος, ιστορικός και φιλόσοφος);

γ) Είσαι δούλος στον Πέρση μουσουλμάνο έμπορο Al Siruni και τον ακολουθείς στα ταξίδια του, στα οποία εμπορεύεται υφάσματα και χαλιά από τη Βαγδάτη. Είναι Μάιος και πρόκειται να μείνετε για μεγάλο διάστημα, για δουλειές, στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου. Ανάμεσα στις υποχρεώσεις σου είναι να οργανώνεις και την καθημερινή διατροφή του, πηγαίνοντας στην αγορά για να προμηθευτείς τα αναγκαία, να τα παρασκευάσεις στο κατάλυμά σας και να του τα σερβίρεις.

Παρουσίασε μια τυπική μέρα της δουλειάς σου, συμβουλευόμενος/-η τις πηγές 2.4, 2.5, 2.6, 2.7 και 2.8. Για αυθεντικές ανατολίτικες συνταγές μπορείς να συμβουλευτείς και το διαδίκτυο.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

3α. Το κείμενο της πηγής 2.4 είναι ένα ποίημα που γράφτηκε περίπου στα τέλη του 11^{ου} και τις αρχές του 12^{ου} αι. από τον (Πέρση) ποιητή Ομάρ Καγιάμ.

3β. Στο ποίημα του Ομέρ Καγιάμ αναφέρεται μια ταβέρνα που σερβίρει αλκοόλ. Στην ταβέρνα υπάρχει ήδη ένας μεθυσμένος που προτρέπει τον αφηγητή να πει κι άλλο ενώ και ο ίδιος ο αφηγητής μπαίνει στην ταβέρνα «λίγο μεθυσμένος».

Όπως ξέρουμε το Κοράνι απαγορεύει στους πιστούς (μουσουλμάνους) το αλκοόλ. Με βάση το ποίημα καταλαβαίνουμε πως στην πραγματικότητα αυτές οι απαγορεύσεις δεν τηρούνταν πάντα, όπως και σήμερα. Μάλιστα, στο ποίημα, για να δικαιολογήσει την αγάπη του για το κρασί, ο αφηγητής λέει πως ο Αλλάχ αυτά τα συγχωρεί, δεν είναι κάποιο σημαντικό αμάρτημα.

3γ. Εδώ η απάντηση είναι δημιουργικής γραφής και η καθεμιά και καθένας οργανώνει το κείμενό του με βάση τη δική του σκέψη. Ωστόσο, πρέπει να συμπεριλάβει στοιχεία από τις απαντήσεις που έδωσε σε προηγούμενα ερωτήματα και τις πληροφορίες που δίνουν οι αναφερόμενες πηγές..